

Montessori materijali u predškolskoj ustanovi

Dujaković, Gabrijela

Master's thesis / Diplomski rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:147:533122>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-12**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository](#)

**SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ**

Gabrijela Dujaković

MONTESSORI MATERIJALI U PREDŠKOLSKOJ USTANOVI

Diplomski rad

Zagreb, rujan 2022.

**SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ**

Gabrijela Dujaković

MONTESORI MATERIJALI U PREDŠKOLSKOJ USTANOVI

Diplomski rad

**Mentor rada:
Izv. prof. dr. sc. Marina Đuranović**

Zagreb, rujan 2022.

SADRŽAJ

SAŽETAK

SUMMARY

1. UVOD.....	1
2. MARIA MONTESSORI	2
3. MONTESSORI PEDAGOGIJA.....	5
3.1. Pedagoška načela Marie Montessori.....	6
3.1.1.Poštovanje djeteta.....	6
3.1.2.Osposobljavanje osjetila i kretanje.....	6
3.1.3.Kako mišići pamte.....	7
3.1.4.Polarizacija pažnje.....	7
3.1.5.Slobodan izbor.....	7
3.1.6.Pripremljena okolina po Montessori metodi.....	8
3.1.7.Rad s materijalom.....	9
3.1.8.Montessori odgojitelji.....	9
3.2.Razdoblja posebne osjetljivosti prema Mariji Montessori.....	10
4. MONTESSORI MATERIJALI.....	12
4.1.Vrste Montessori materijala.....	13
4.1.1.Materijali za vježbe iz praktičnog života.....	13
4.1.2.Materijali za razvoj osjetilnosti.....	16
4.1.3.Materijali za vježbe matematike.....	19
4.1.4.Materijali za razvijanje govora.....	22
4.1.5.Materijali za kozmički odgoj.....	24
4.2.Montessori materijali danas.....	27
5. ZAKLJUČAK.....	28
LITERATURA.....	29
IZJAVA O IZVORNOSTI RADA.....	31

SAŽETAK

Začetnica Montessori pedagogije je Maria Montessori, poznata talijanska liječnica i pedagoginja. U središtu Montessori pedagogije je dijete. Ova pedagogija temelji se na promatranju spontanog učenja djece, na poticanju vlastitog djelovanja djeteta, razvijanju njegove samostalnosti i poštivanju njegove osobnosti. Specifičnost ove pedagogije, između ostaloga, su i didaktički materijali koje je osmislila i izradila Maria Montessori. Montessori materijali su poseban didaktički pribor koji ima funkciju razvijati kod djeteta određeno područje. To su materijali koji u sebi imaju kontrolu pogreške te na taj način dijete vrlo lako može provjeriti ispravnost svoje aktivnosti. Dijete se kroz materijale potiče na samostalnost, razvijanje govora te svih osjetila. Materijali također potiču upoznavanje brojeva, matematičkih operacija, biologije, zemljopisa, povijesti, astronomije.

Cilj rada je prikazati Montessori materijale i ukazati na njihovu funkcionalnost i učinkovitost u poticanju cjelovitog dječjeg razvoja.

Ključne riječi: dijete, Montessori pedagogija, Montessori materijali, vrtić

SUMMARY

The founder of Montessori pedagogy is Maria Montessori, a famous Italian doctor and pedagogue. At the center of Montessori pedagogy is a child.

This pedagogy is based on observing children's spontaneous learning, encouraging the child's own actions, developing his independence and respecting his personality.

The specificity of this pedagogy, among other things, is the didactic materials designed and created by Maria Montessori. Montessori materials are special didactic accessories that have the function of developing a certain area in the child. These are materials that have error control in them, so that the child can easily check the correctness of his activity. Through the materials, the child is encouraged to be independent, to develop speech and all senses.

The materials are also encouraging learning about numbers, mathematical operations, biology, geography, history, astronomy.

The aim of the work is to present Montessori materials and to point out their functionality and effectiveness in encouraging the complete development of children.

Keywords: child, Montessori pedagogy, Montessori materials, kindergarten

1. UVOD

Montessori pedagogija je jedna od alternativnih pedagogija. Utemeljila ju je Maria Montessori koja je proučavala i istraživala rad s djecom. Glavni cilj Montessori pedagogije je osamostaliti dijete i uvažiti njegovu individualnost. Jedan od bitnijih elemenata navedene pedagogije su posebni Montessori materijali. Materijali su specifični jer su didaktički oblikovani te omogućuju djetetu stjecanje novog iskustva, razvoja i istraživanja. Materijali su podijeljeni na pet područja djetetovog razvoja. Oni su izrađeni po posebno određenim pravilima kojih se moraju pridržavati svi proizvođači Montessori materijala. Također, postoje jasno definirana pravila i način na koji se pribor koristi kako bi u potpunosti djelovao na razvoj i napredak djeteta.

Razlog odabira ove teme je detaljniji prikaz ljepote, svestranosti, posebnosti Montessori materijala. Ovaj materijal može izvući jako puno iz svakog pojedinog djeteta, bitno je samo pristupiti djetetu na pravi način. Tek kada dijete počne koristiti Montessori materijale na ispravan način, odrasli uočavaju za što je sve dijete sposobno.

Rad je podijeljen na tri veće cjeline. U prvoj cjelini će se prikazati život i rad Marie Montessori koja je začetnica Montessori pedagogije. Druga cjelina sadržava temeljna načela Montessori pedagogije i u njemu su opisana razdoblja posebne osjetljivosti kod djece. Zadnja cjelina posvećena je Montessori materijalima, karakteristikama materijala i ciljevima koji se žele postići kod djeteta.

Kroz literaturu o radu Marie Montessori često se navodi citat *Pomozi mi da to uradim sam* koji je ključan u razvoju samostalnosti djeteta i razvijanju njegove ličnosti.

2. MARIA MONTESSORI

Maria Montessori je jedna od osoba koja je među najcjeljenijima u povijesti predškolskog odgoja te jedna od značajnih osoba modernog odgoja. Svoj život posvetila je zastupanju prava djeteta i dokazivanju njegovih intelektualnih vještina (Philipps, 1999). Njene odgojne metode se danas provode širom svijeta, kako u vrtićima tako i u školama.

Maria je rođena 31.kolovoza 1870.godine u mjestu Chiaravella koje pripada provinciji Ancone u Italiji. Bila je jedino dijete u obitelji. Otac Alessandro dolazi iz poduzetničke obitelji iz Bologne, bio je ekonomist. Majka Renilda potječe iz intelektualne obitelji te je bila kućanica. O djetinjstvu Marije Montessori se ne zna puno, ali je sigurno odrasla u obiteljskoj kući koja joj je davala snagu i slijedila određene ciljeve da bi njezin život postao angažiran i samosvjestan. To nije bilo u skladu s tradicionalnom ulogom žene u Italiji koja je bila strogo katolička zemlja (Seitz i Hallwachs, 1997). Kako bi joj osigurali bolje školovanje, kada je Maria napunila pet godina, njena se obitelj seli u Rim. Roditelji su je upisali u državnu školu i htjeli su da se školuje za učiteljicu jer je to bilo jedino više znanje za koje su se školovale djevojčice (Matijević, 2001). Nakon završene osnovne škole, Maria odbija pohađati gimnaziju kao sve ostale djevojčice te svojom upornošću upisuje tehničku školu koju su u to vrijeme pohađali samo dječaci. Njen interes za prirodne znanosti je sve više rastao te je doveo do medicine. Bila je prva žena u Italiji koja je studirala medicinu. Za vrijeme studiranja nailazila je na poteškoće od strane muških kolega. Bila je isključena sa satova anatomije i seciranja jer se smatralo nepriličnim da žena gleda naga tijela u društvu muških i stoga je ona secirala nakon redovnih sati (Lawrance, 2003).

Godine 1896. je diplomirala na Rimskom sveučilištu te postala prva liječnica u Italiji. Iste godine je predstavila Italiju na Međunarodnom kongresu za ženska prava u Berlinu. Nakon povratka s kongresa, zapošljava se u Sveučilišnoj bolnici te dolazi u kontakt s djecom s poteškoćama. Oko te djece nije vođena pedagoška briga te su više sličila malim zatvorenicima. Za vrijeme jedne posjete, Maria je primijetila kako su djeca nakon jela tražila mrvice kruha po podu i oblikovala ih. Žena koja ih je pazila objašnjavala je to time da su djeca neodgojena. No Maria je imala mišljenje da ta djeca nisu dobila nikakve poticaje te da im je okolina očajna i da nemaju ništa s čime bi se igrala. Spoznala je da se s tom djecom treba pedagoški raditi te tako omogućiti njihov napredak. (Seitz i Hallwachs. 1996). Ovi trenutci se smatraju počecima Montessori pedagogije. Kada je krenula proučavati načine rada s djecom s posebnim potrebama, susrela se s radovima Jean-Marca-Gasparda Itarda i Eduarda Seguina, francuskih liječnika koji su radili s djecom s poteškoćama. Maria je razvila poseban pribor i načine rada s

djecom koja su imala određene teškoće. Oni su nakon dvogodišnjeg poučavanja, ostvarila bolje rezultate nego zdrava djeca. U tom trenutku se zapitala na koji način se s njima radi (Philipps, 1999).

Slika 1: Maria Montessori (preuzeto:

<https://www.youtube.com/watch?v=QCA7nngTVp4&t=393s>)

Godine 1901. Maria napušta Pedagoški institut u Rimu zbog ljubavi. Dvije godine ranije je dobila sina s Giussepptom Montesanom. Montesano se oženio s drugom djevojkom, a u to vrijeme je bilo neprihvatljivo imati izvanbračno dijete te sin Mario odrasta s dadiljom na selu u blizini Rima. Maria ga je često posjećivala te je razvila jaku povezanost s njim. Priznala je da mu je majka tek kada je odrastao. Kasnije, kroz njezin rad po svijetu, predstavljala ga je kao nećaka.

U San Lorenzu, siromašnoj rimskoj četvrti, izgrađene su stambene zgrade za radnike te su zamolili Mariu da se brine o djeci radnika. Maria prihvaća zadatak i otvara prvu dječju kuću po imenu „Casa dei Bambini“. Skupljala je iskustva proučavajući i promatrajući potrebe djece i njihovo djelovanje. U dječjoj kući sve je bilo primjereno djeci, sve je bilo u njihovoj veličini te su materijali smišljeni tako da djeca mogu samostalno birati aktivnosti i rukovati njima. Osmislila je poseban materijal za razvoj senzomotorike kojisu djeca rado prihvatila. Stvorila je pozitivnu, poticajnu i dobru atmosferu u kojoj su djeca razvijala koncentraciju i osjećaj za red na njima zanimljiv način. Prema Philippsu (1999), Maria Montessori je govorila o oslobađanju jedne više razine dječje ličnosti i nastanku „novog“ djeteta. Vodila se rečenicom „Pomozi mi da mogu samo“ (Phillips. 1999). Odrasli su, prema mišljenju Marie Mintessori, trebali pomoći

djeci samo ako ona to traže jer u suprotnom im narušavaju razvoj njihove samostalnosti. „Maria Montessori je zaključila da djeca najbolje uče u opuštenom, veselom okruženju, gdje mogu sama i slobodno razviti svoju djelatnost. Na tom zlatnom pravilu temeljila je svoju metodu.“ (Buczynski, 2008, str. 92).

Slika 2: Casa dei Bambini (preuzeto:

<https://www.youtube.com/watch?v=QCA7nngTVp4&t=393s>)

Nakon dvije godine, počeli su se otvarati vrtići diljem Italije. Maria odlazi u Englesku, Ameriku i Australiju gdje je pomagala kod otvaranja novih dječjih kuća.

Maria je razvila pedagošku metodu koja se razlikovala od ostalih. Kod nje je u središtu bilo dijete, a cilj je ostvarenje svih njegovih prirodnih potencijala u neovisnoj i odgovornoj osobi (Heiland, 1992).Upoznala je i druge odgojitelje s metodama svog rada te je 1929.godine zajedno sa svojim sinom Mariom osnovala Association Montessori Internationale (AMI) čije je sjedište bilo u Berlinu do 1935.godine, a onda se prebacuje u Amsterdam gdje se nalazi i danas.

Za vrijeme Drugog svjetskog rata sa svojim sinom je boravila u Indiji gdje je održavala tečajeve. U Indiji je boravila skoro sedam godina. Veliki broj Montessori škola se otvorilo za vrijeme njenog života te je postala poznata i priznata u cijelom svijetu (Seitz i Hallwachs, 1997). Predložena je tri puta za Nobelovu nagradu za mir. Umrula je 6.svibnja 1952.godine u Nizozemskoj, u gradu Nordwijku pored Amsterdama (Matijević, 2001).

Njezin rad se nastavlja u svim dijelovima svijeta kao i s djecom iz svih kultura i svih okruženja te je jednako primjenjiv kao što je bio i njeno vrijeme (Lawrence, 2003).

3. MONTESSORI PEDAGOGIJA

Montessori pedagogijom smatramo pedagoški koncept koji je nastao početkom prošlog stoljeća (Bašić, 2011). Spomenuta pedagogija je svoje ime dobila po prezimenu Marie Montessori. Pedagogiju je stvorila kroz svoj život i rad. Spojila je postignuća iz različitih znanosti kao što su biologija, neurologija, psihologija i pedagogija (Eret i Jagnjić, 2020).

„Pedagogija Marie Montessori temelji se na znanstvenom promatranju spontanog učenja djece, na poticanju vlastitog djelovanja djeteta i njegove samostalnosti i na poštivanju djetetove osobnosti“ (Philipps, 1999, 11). Najvažniji element u oblikovanju Montessori pedagogije bio je promatranje djece. Primijetila je kako je uobičajeno za svu djecu, bez obzira gdje su se rodila ili gdje su odgajana, da imaju univerzalne karakteristike djetinjstva koje su temelj na kojem se zasniva ova pedagogija. Pod univerzalne karakteristike djeteta smatra da sva djeca imaju upijajući um, prolaze kroz razdoblje posebne osjetljivosti, žele učiti, uče kroz igru i rad, prolaze kroz nekoliko faza razvoja te žele biti neovisna (Britton, 2000).

Temelj ove pedagogije je sloboda djeteta i razvoj njegovih osjetila u pripremljenoj okolini. Odrasli imaju zadatak pratiti dijete i indirektno mu pružiti pomoć kada se dijete susretne s određenim problemom koji ne može samostalno riješiti (Stevanović, 2000). Matijević (2001) navodi kako je Montessori davala najveći značaj svome pravilu „Pomozi mi da to uradim sam“ kojeg se drže svi odgojitelji koji provode Montessori pedagogiju. Smisao ove pedagogije je poštivanje djeteta i njegove individualnosti. Ona polazi od djeteta i njegovih interesa kao i njegovih sklonosti (Stevanović, 2000).

Od samog djetetovog rođenja, njegov um upija sve iz njegove okoline, od govora, pokreta, osjetila pa do ponašanja. Dijete konstantno usvaja informacije iz svoje okoline i na taj način razvija prirodnu aktivnost (Stevanović, 2000). Malo dijete uči poput spužve koja upija vodu. Montessori navodi kako je bitno kakvu vodu nudimo djetetu jer kako upija ono dobro, tako upija i one loše stvari. Na odraslim osobama je da se djetetu nudi što više čiste vode (Stručno-razvojni centar Montessori, 2018). Sposobnost upijajućeg uma je kod djece prisutna do njihove sedme godine života te Montessori smatra kako je bitno djetetu ponuditi što kvalitetniji, poticajniji, raznovrsniji materijal kako bi na najbolji mogući način iskoristilo sve svoje potencijale i usvojilo što kvalitetnije znanje (Stevanović, 2000). Montessori smatra da nije razvijala metodu učenja, već je promatranjem djece došla do spoznaje da svako dijete ima potrebu za učenjem, redom, neovisnošću, uvažavanjem i slušanjem te zanimanjem za svijet oko (Pitamic, 2014). Philipps (1999) navodi kako je Montessori težila da se kod odgoja djeteta vodi prirodnim činjenicama koje potiču njegov razvoj u ljudsko biće. Smatra kako je potrebno da se

u djetetovom odgoju brine o ljudskim sklonostima koje vode do cjelokupnog razvoja djeteta. Isticala je sklonost orijentaciji, redu, istraživanju, komuniciranju, djelovanju, rukovanju, mišljenju, radu, ponavljanju, točnosti i preciznosti te sklonost usavršavanju. Smatrala je da ove ljudske sklonosti ne mogu doći do izražaja ako dijete nema slobodu, ako je vođeno odraslim osobama (Philipps, 1999).

Prema teoriji Marie Montessori u odgoju djeteta potrebno je pomoći mu u snalaženju u prostoru i vremenu, omogućiti mu da istražuje i ispituje, dopustiti mu da govori i sluša druge, da radi, rukuje predmetima, djeluje, omogućiti mu da ponavlja koliko god ono želi, poticati ga na preciznost te mu dati priliku da se usavrši (Philipps, 1999).

3.1. Pedagoška načela Marie Montessori

Načela Montessori pedagogije nastala su promatranjem djece i radom s njima. Možemo ih podijeliti na poštovanje djeteta, osposobljavanje osjetila i kretanje, kako mišići pamte, polarizacija pažnje, sloboda izbora, pripremljena okolina, rad s materijalima te uloga odgojitelja (Seitz i Hallwachs, 1996).

3.1.1. Poštovanje djeteta

Maria Montessori je pokazivala poštovanje prema djeci te se borila za njihovo poštovanje u društvu, što u njeno vrijeme nije bilo uobičajeno. Smatrala je kako odrasli trebaju na ispravan način gledati na dijete i njegov razvoj, pružiti mu ljubav i priznanje te na taj način iskazati poštovanje (Seitz i Hallwachs, 1996). Na taj način se dijete razvija na najbolji mogući način u njemu ugodnom okruženju.

3.1.2. Osposobljavanje osjetila i kretanje

Preko svojih osjetila, čovjek doživljava svijet oko sebe. Djeca putem svojih osjetila doživljavaju svoju okolinu što je iznimno bitno jer na taj način stječu nova iskustva i spoznaje (Seitz i Hallwachs, 1996). Dijete ima veliku potrebu i nagon za kretanjem stoga mu moramo omogućiti sve oblike kretanja. Okolina igra veliku ulogu u razvoju osjeta te ona mora biti

poticajna djeci, kao i pravilno izvođenje fine i grube motorike. Pokretom dijete upoznaje svijet koji ga okružuju te na taj način razvija svoju svijest (Stevanović, 2000).

3.1.3.Kako mišići pamte

Promatrajući djecu, Montessori je ustanovila kako se razum razvija kroz kretanje te su inteligencija i pokret blisko povezani. Mišići koji su u pokretu prenose sve informacije do mozga i na taj način ostavljaju trag jer svo učenje koja prolazi kroz mišiće se ne zaboravlja. Sve vještine koje su se stekle pokretom tijela ostaju. Zbog toga se kretanje smatra pedagoškim načelom koje kod djece potiče aktivnost. Potrebno je da se dijete puno kreće te ponavlja nekoliko puta određene vježbe kako bi steklo znanje. Također je jako bitna ravnoteža kod djece te se u Montessori skupinama provode vježbe za njezin razvoj, a jedna od bitnijih je hodanje po crti – dijete se uči koordinaciji, kontroli cijelog tijela i držanju ravnoteže (Seitz i Hallwachs, 1996).

3.1.4.Polarizacija pažnje

Montessori je otkrila kako su djeca kompetentna za duboku koncentraciju te to stanje naziva polarizacijom pažnje. Uočila je tri stupnja koja su nazočni kod koncentracije. Prvi stupanj je postupni početak koncentracije, drugi je početak koncentracije, a treći stupanje je unutarnje zadovoljstvo i ravnoteža (Seitz i Hallwachs, 1996). Dok se dijete bavi zadanom aktivnosti, dolazi do duboke koncentracije te postepeno dolazi do discipline. Montessori je osmislila materijal koji kod djece budi duboku koncentraciju.

3.1.5.Slobodan izbor

Odgovitelji u Montessori pedagogiji djeci pružaju slobodan izbor. Pod time se smatra sloboda biranja materijala i trajanja aktivnosti. Bitna je djetetova sloboda kod odlučivanja čime će se baviti, nema potrebe da se djeci nameću aktivnosti (Stevanović, 2000). Djetetova unutarnja motivacija bira materijal s kojim će se ono baviti. Dijete se ne prekida u provođenju aktivnosti, a odgovitelji dopuštaju djeci da rad materijalima provode onoliko koliko žele. Dijete

ima pravo istu vježbu ponoviti nekoliko puta, sve dok nije sigurno da ju je usvojilo (Seitz i Hallwachs, 1996).

3.1.6. Pripremljena okolina po Montessori metodi

Jedan od najbitnijih stavki kod provođenja Montessori pedagogije je pripremljena okolina. Uređenje Montessori odgojnih skupina u vrtićima temelji se na pedagoško – psihološkim načelima koja se ravnaju prema potrebama djece, a ne odraslih. Prostorije dnevnog boravka u Montessori skupini moraju imati namještaj koji ne samo da odgovara djeci već im nudi one materijale za vježbanje i učenje koji kod djece potiče duhovni razvoj (Stručno-razvojni centra Montessori, 2018).

Pripremljena okolina je jedno od osnovnih načela Montessori pedagogije. Montessori naziva pripremljenu okolinu onu okolinu koja je primjerena potrebama djeteta te mu daje sve što mu je potrebno za tjelesnu, duhovnu, umnu i duševnu prilagodbu. Dobro pripremljena okolina ima ključnu ulogu u razvoju djeteta jer je uređena na taj način da zadovoljava sve stvarne potrebe djeteta te mu dopušta rast i razvoj njegove ličnosti (Philipps, 1999).

Okolina mora biti strukturirana na taj način da sav pribor koji je postavljen, vodi dijete od lakših prema težim vježbama, od konkretnog materijala prema apstraktnom te od lakše razine prema težoj (Philipps, 1999). Bitna karakteristika Montessori pribora je to da je napravljen na način da dijete može samostalno uočiti pogrešku te ima mogućnost da je i ispravi (Seitz i Hallwachs, 1996). Sve odgojno – obrazovne skupine koje provode pedagogiju po Mariji Montessori moraju imati jednake materijale koji su izrađeni po strogim pravilima koje propisuje AMI (Philipps, 1999).

Maria Montessori naglašava kako prirodna okolina treba biti harmonična, jedinstvena cjelina, a ne zbrka različitih stvari, igračaka i materijala za rad (Polk Lillard i Lillard Jessen, 2022). Prostor u vrtiću je htjela osmisliti pa uzoru na dom kako bi se djeca osjećala ugodno. Prostor mora imati dovoljno mjesta kako bi se djeca mogla nesmetano kretati u njemu (Stevanović, 2000). Trebale bi prevladavati vedre i svijetle boje kako bi prostor pozitivno utjecao na dječje ponašanje (Montessori, 2003). Kod uređenja prostora, bitno je slijediti i Montessori estetske kriterije. Stolovi i stolci svojom veličinom trebaju biti primjereni djeci, zidovi ukrašeni stvarnim slikama prirode i umjetničkim slikama. Prostor upotpunjen različitim biljkama o kojima se brinu odgojitelji i djeca. Poželjna je i blizina vrta, kako bi djeca mogla uzgajati biljke i provoditi određene radove na zraku (Philipps, 1999). Police u prostoriji trebaju

biti otvorene i pregledne kako bi dijete lako moglo vidjeti i koristiti materijal. Odgojitelji brinu da je materijal uvijek lijepo složen i uredan. U prostoriji se uvijek nalazi samo po jedan pribor za svaku vježbu, jer se dijete na taj način uči strpljenju i čekanju na red, potiče se poštivanje i uvažavanje drugih, razvija se tolerancija i suradnja (Philipps, 1999). Dijete će najviše naučiti promatrajući drugu djecu, zbog toga su bitne mješovite skupine. Mlađi uče od starijih, a stariji utvrđuju znanje, vještine i razvijaju empatiju prema mlađima. Također se na taj način razvija socijalizacija između djece.

Dobro pripremljena okolina olakšava rad jer kada sva djeca mogu samostalno raditi s materijalima i neovisna su, odgojitelj se može posvetiti manjoj skupini djece ili raditi individualno s djetetom. Također, red u okolini pomaže djetetu uspostaviti red u sebi te na taj način dijete razvija sve svoje potencijale. Djeca vrlo brzo uočavaju red i pravila u skupini, brzo ih usvajaju kao i dnevni ritam aktivnosti bez potrebe da im odrasli daju upute (Stručno-razvojni centar Montessori, 2018). U Montessori prostoru bitno pravilo je da se po završetku rada s nekim priborom on vrati u prvobitno stanje i na svoje mjesto kako bi ga iduće dijete moglo nesmetano i pravilno koristiti i razvijati nove vještine (Philipps, 1999).

3.1.7. Rad s materijalom

Osnovna stavka Montessori pedagogije je zapravo njezin materijal. Maria Montessori je osmislila jedinstven materijal pomoću kojeg djeca stječu određena znanja i vještine, ali na samostalan način (Seitz i Hallwachs, 1996). Montessori materijal se smatra dijelom pripremljene okoline te smješten u njoj on dobiva svoju potpunu funkciju. Odgojitelj prvotno prikazuje način primjene rada s materijalom, a potom djeca samostalno rukuju s njim.

3.1.8. Montessori odgojitelji

Djetetu je najveći uzor odrasla osoba. Ono prati njeno držanje, hod, ponašanje, izbor riječi i ton glasa. Montessori odgojitelji moraju biti svjesni toga te pripaziti na svoje ponašanje (Philipps, 1999). Bašić (2011) navodi kako je pedagoško držanje odgojitelja osnova na kojem se temelji koncepcija Montessori pedagogije.

Odgojitelj koji provodi Montessori pedagogiju mora biti zdrav i emocionalno stabilan, voljeti raditi s djecom, biti strpljiv, imati unutarnji smisao za red, imati graciozne i lagane pokrete,

govoriti normalnim i kontroliranim glasom, biti primjer pristojnog ponašanja te poštivati dostojanstvo i osobnost svakog djeteta. On treba kod djece potaknuti proces koncentracije jer je to jedan od glavnih ciljeva u koji treba uložiti veliki trud (Montessori, 2003). Također, odgojitelj mora biti spreman da se odmakne od djeteta kada vidi da mu više nije potreban. On zapravo promatra djecu te ih usmjerava. Dijete se ne kažnjava i ne pohvaljuje. Ono ima pravo da griješi sve dok ne dostigne određeni stupanj svog razvoja (Philipps, 1999).

Montessori odgojitelji ne mogu biti osobe koje su se pripremile za rad s djecom samo kroz studiranje. Odgojitelji koji žele provoditi Montessori pedagogiju moraju proći kroz određenu edukaciju kako bi spoznali način rada i rukovanja s Montessori materijalima. Odgojitelji moraju pravilno provoditi vježbe pred djecom te edukacija traje nekoliko mjeseci, ovisno educira li se odgojitelj za djecu jasličke ili vrtičke dobi (<https://srceko.com/edukacija/>).

3.2. Razdoblja posebne osjetljivosti prema Mariji Montessori

„Razdoblja posebne osjetljivosti jesu razdoblja u kojima je izražena posebna sklonost primanju određenih vrsta podražaja na koje organizam spontano reagira, a koja tijekom razvoja periodično nadolaze“ (Philipps, 1999, 38).

Prema Britton (2000), Montessori je uočila da djeca prolaze kroz određena razdoblja u kojima stalno ponavljaju određenu aktivnost, potpuno su zaokupljena njome. Dijete sve istražuje i na taj način uči. Kroz predškolsko razdoblje, kod djece se mijenjaju različita područja posebne osjetljivosti. Montessori odgojitelji slijede potrebe djeteta i formiraju okolinu kako bi dijete u potpunosti iskoristilo određeno razdoblje. Izrađuje se poseban materijal i vježbe kako bi dijete steklo temelje budućeg djelovanja, kao što su koncentracija, usklađenost pokreta, sposobnost slobodnog izabiranja, odgovornost, red, volja i ustrajnost (Montessori, 2001). Svako pojedino razdoblje osjetljivosti kod svakog djeteta traje različit vremenski period. Djetetu je potrebno vremena da postigne određeno znanje.

Maria Montessori je podijelila razdoblja na njih nekoliko: osjetljivost za red, osjetljivost za jezik, osjetljivost za spretnost u kretanju, osjetljivost za društveno ponašanje, osjetljivost za male predmete i osjetljivost za učenje putem osjeta.

Osjetljivost za red - Razdoblje osjetljivosti za red se smatra jednim od najvažnijih razdoblja kroz koje dijete postaje osjetljivo za red. Ono se odvija krajem prve godine djetetova života te

se nastavlja u drugoj. Mala djeca pokazuju specifičnu ljubav prema redu. Maloj djeci je potrebna dosljednost i rutina jer na taj način imaju orijentaciju (Britton, 2000).

Osjetljivost za jezik - Ovo je razdoblje koje traje najduže, a počinje već od djetetovog rođenja. Dijete od rođenja sluša ljudske glasove i upija. Što je dijete starije, poznaje više riječi te zbog toga Montessori savjetuje puno razgovora od strane odraslih osoba kako bi djeci obogaćivali rječnik (Britton, 2000).

Osjetljivost za spretnost u kretanju - Dijete se kreće od najranije dobi, još u majčinoj utrobi. S dvije do četiri godine hoda ravno i održava ravnotežu. Nakon četvrte godine se razvija fina pokretljivost za crtanje, rezanje, zakopčavanje, rezanje, pisanje (Britton, 2000).

Osjetljivost za društveno ponašanje - Dijete uočava da je dio skupine kada je u dobi od dvije i pol do tri godine. Tu se javlja zanimanje za drugu djecu te postepeno započinje igru i suradnju (Britton, 2000).

Osjetljivost za male predmete - Kada je dijete u dobi od jedne godine, postane pokretljivije, javlja se interes za malim predmetima i detaljima, na taj način nastoji shvatiti svijet koji ga okružuje (Britton, 2000).

Osjetljivost za učenje putem osjeta - Odmah nakon rođenja, dijete dobiva dojmove o svijetu oko sebe putem svojih osjeta. Prvo su aktivni sluh i vid, slijedi postepeno razvijanje pokreta osjetom dodira te osjet okusa kada dijete počne stavljati predmete u usta (Britton, 2000).

4. MONTESSORI MATERIJALI

Montessori priborom smatramo poseban didaktički pribor koji je razvila Maria Montessori na osnovu svojih zapažanja i iskustva u radu s djecom te proučavajući radove Itarda i Seguina (Philipps, 1999). Stvarajući pribor, promatrala je djecu za vrijeme rada s njim, te ako je bilo potrebno ona bi ga korigirala i nadograđivala sve dok nije bio smislen za rukovanje i poticanje određenih vještina. Izrada Montessori pribora je strogo propisana od strane AMI-a (Philipps, 1999). Normative bi trebali ispunjavati svi proizvođači Montessori materijala. Didaktiku ne nazivaju igračkama, nego „materijalima“ ili “priborom“, te je većina pribora izrađena od prirodnih materijala, najviše drveta (Novšak, 2020). Pribor koji se nudi djetetu u pripremljenoj okolini mora biti zanimljiv, atraktivan, lijep, uredan i smislen kako bi dijete njime rukovalo.

Djeci nije potrebno staviti obilje različitih materijala, upravo suprotno, značajnije je ponuditi im nekoliko odabranih materijala dobre kvalitete. Pri odabiru materijala pomaže nekoliko kriterija:

- manji broj materijala te ih učiniti lako dostupnim djeci;
- svaki materijal bi trebali biti dostupni u jednom primjerku – razvoj samodiscipline i socijalnog zajedništva jer djeca uče čekanju;
- pribor treba biti izdržljiv;
- bitna je estetika pribora;
- materijali moraju biti vidljivi djeci;
- oblik, težina i veličina predmeta mora biti prilagođena djeci;
- boje i oblici materijala trebaju biti jasno naznačeni;
- stvari bi trebale biti oblikovane tako da dijete samo prepozna moguću pogrešku (Schafer, 2015).

Montessori materijali su osmišljeni na temelju promatranja i proučavanja dječjih potreba. Pribor je podijeljen na pet područja te se sastoji od različitih aktivnosti koje su primjerene za određeno razdoblje razvoja djeteta i njegovih potreba. Aktivnosti djetetu nude potrebno predznanje i znanje za daljnji razvoj.

Odgojitelj uvodi dijete u Montessori materijal na način da mu prikaže kako se rukuje s njime. Najčešće se koristi metodom u tri stupnja. U prvom stupnju odgojitelj imenuje određeni

predmet i pokazuje ga. Kroz drugi stupanj, odgojitelj traži dijete da mu pokaže imenovani predmet, a u trećem stupnju dijete samostalno imenuje (Seitz i Hallwachs, 1996). Na ovaj način je odgojitelj upoznat s trenutnim djetetovim poznavanjem, a dijete na jednostavniji način utvrđuje svoje znanje.

4.1. Vrste Montessori materijala

Montessori pedagogija je podijeljena na nekoliko različitih područja. Prema tome su i materijali podijeljeni na materijal za vježbe praktičnog života, za vježbe poticanja osjetilnosti, vježbe za razvoj govora, matematičke vježbe i vježbe za kozmički odgoj. Svaka Montessori skupina mora imati potpun pribor za sva područja (Phillips, 1999).

4.1.1. Materijali za vježbe iz praktičnog života

Vježbe iz praktičnog života su aktivnosti koje potiču individualnost djeteta te razvijaju sposobnost pojedinih vještina koje se očituju u samostalnosti i stjecanju radnih navika. Ove vježbe pomažu djetetu da se osamostali, da zna pomoći samo sebi te da ne ovisi o drugima. Vježbe iz praktičnog života imaju veliku ulogu u razvijanju fine i grube motorike. Pribor iz praktičnog života mora biti prilagođen veličini djece (npr. mala metla, kantica, čajnik, zdjele), a materijal, oblik i boja moraju biti poticajni za djecu (Seitz i Hallwachs, 1996). Ideja za vježbe iz ovog područja je nastala na osnovu obiteljskog okruženja. To su materijali odnosno predmeti s kojima se dijete susreće svakodnevno (Hrvatsko Montessori društvo, 2020).

Vježbe praktičnog života dijelimo na četiri područja, prvo su predvježbe za kontrolu pokreta, koordinacije i usredotočenosti, slijede vježbe brige za sebe, brige za okolinu i vježbe kojima se usvaja uljudno ponašanje (Philipps, 1999).

Tablica 1: Materijali iz područja praktičnog života i ciljevi koji se žele postići kod djeteta (Stručno – razvojni centar Montessori, 2018)

Podjela vježbi praktičnog života	Ciljevi koje želimo postići kod djece
<p><u>Predvježbe za kontrolu pokreta, koordinacije i usredotočenosti</u> Kretanje u pripremljenoj okolini, samostalno hodanje stepenicama, nošenje stolca, stola, saga, poslužavnika, vrča, košarice, otvaranje i zatvaranje vrata, različitih predmeta, štipaljki</p>	Samostalnost, snalaženje u prostoru, pravilno hodanje, razvoj koordinacije pokreta, usklađenost pokreta, jačanje mišićnih skupina, razvijanje osjećaja težine, poticanje razvoja fine i grube motorike, usklađivanje okulo-motorne koordinacije, razvijanje usredotočenosti i preciznosti
<p><u>Vježbe za brigu o sebi</u> Pranje ruku, brisanje nosa, češljanje kose, pletenje pletenice, slaganje odjeće, čišćenje cipela, stavljanje pregače i kape, oblačenje jakne, obuvanje cipela, hvatanje dlanovima, šakom i prstima, prenošenje različitih materijala žlicom, hvataljkom, pincetom, spužvom, presipavanje i prelijevanje, okviri za zakopčavanje i vezanje</p>	Razvoj koordinacije ruku, briga o sebi, samostalnosti, usvajanje higijenskih navika, zdravstveni odgoj, osjećaja za urednost, usklađenost pokreta, smisla za red, usredotočenosti, samostalnosti kod oblačenja, obuvanja, kopčanja i vezanja
<p><u>Vježbe za brigu o okolini</u> Metenje poda, pranje i brisanje stola, čišćenje prašine, pranje posuđa, rezanje kruha i jabuke, cijedenje citrusa, serviranje stola, priprema voćne užine, presavijanje ubrusa, šivanje, oštrenje olovke, vijci i matice</p>	Razvijanje koordinacije i kontrole pokreta, samostalnosti, preciznosti, poticanje osjeta za red i čistoću, briga za okolinu, uočavanje slijeda aktivnosti, priprema za pisanje, razvoj unutarnje discipline, učenje korištenja noža i rezanje, razvoj neovisnosti, razvijanje kulturnog i lijepog ponašanja
<p><u>Vježbe uljudnog ophođenja</u> Vježbe uljudnosti - promatranje, ispričavanje, predstavljanje, pozdravljanje i ozdravljanje, izvoli, hvala, molim, komplimentiranje, vježba tišine, hodanje po crti</p>	Razvijanje usredotočenosti, samokontrole, uvažavanje i poštivanje drugih, uljudnog ophođenja, usvajanje lijepog ponašanja, razvijanje pravilnog držanja, ravnoteže, poticanje relaksacije i unutarnje ravnoteže

Kako je vidljivo u tablici 1 vježbe praktičnog života su većinom aktivnosti s kojima su se djeca ranije susretala u svojim obiteljskim domovima (Philipps, 1999). Imitiranjem odraslih, dijete će obavljati raznovrsne poslove kod kuće, kao što su pranje posuđa, pripremanje voća i povrća, pospremanje svojih stvari, samostalno oblačenje i obuvanje (Stevanović, 2000).

Slika 3: Okviri za zakopčavanje i vezanje (autorski rad)

Glavni cilj vježbi je poticati djecu na samostalnost i neovisnost u svemu što ih okružuje. Ove vježbe razvijaju finu i krupnu motoriku, koordinaciju, razvijaju preciznost i usredotočenost, koordinacije te osnovne životne navike, kako bi se djeca osposobila za rad sa složenijim materijalima. Stevanović, 2020). Djeca razvijaju pozitivnu sliku o sebi, izgrađuju samopouzdanje koje raste uz samostalnost.

Slika 4: *Prenošenje vode malom pipetom (autorski rad)*

4.1.2. Materijali za razvoj osjetilnosti

U najranijoj dobi, dijete upoznaje svijet oko sebe i usvaja iskustva osjetilnim istraživanjem svojeg okruženja, razgledava, opipava, miriše, osluškuje, istražuje ustima. Ova senzorička iskustva dopijevaju u mozak koji ih zatim obrađuje, tumači. Taj proces aktivnog primanja i shvaćanja senzoričkih informacija stvaranjem neuronskih veza oblikuje mozak. Pritom dijete uči regulirati mnoštvo različitih podražaja i samim time postaje sve sposobnije za bolje i uravnoteženije korištenje osjetila (Montessori, 2003).

Materijal je osmišljen na način da se odnosi na samo jedno osjetilo, pri čemu se postiže intenzivnija percepcija i povećava se koncentracija djeteta (Philipps, 1999). Zbog svoje jednostavnosti, materijal za poticanje osjetilnosti ima meditativni karakter jer ponavljajući vježbe djeca ostvaruju mir i koncentraciju (Seitz i Hallwachs, 1996). Pribor za ovo područje brine o periodima posebne osjetljivosti koji se javljaju kod svakog pojedinog djeteta (Philipps, 1999) te je podijeljeno na pet područja: vid, dodir, njuh, okus, sluh.

Tablica 2: Materijali za razvoj osjetilnosti i ciljevi koji se žele postići kod djeteta (Stručno – razvojni centar Montessori, 2018)

Osjetilo	Pribor	Ciljevi
Vid	Valjci za umetanje	Razvoj vizualne percepcije, razlikovanje dimenzija
	Ružičasti toranj	Razlikovanje i prepoznavanje veličina, fine motorike, usredotočenosti, uvježbavanje vidne percepcije
	Smeđe stepenice	Poticanje razlikovanja dviju dimenzija – širina i visina
	Crvene gredice	Razvijanje vizualnog razlikovanja dužine, razvoj pojmova dugo i kratko, priprema za matematiku
	Valjci u boji	Slaganje vodoravnih i okomitih nizova i uočavanje međusobnih sličnosti i razlika, razvoj osjećaja za proporciju
	Pločice u boji	Razvijanje vidne percepcije, upoznavanje s primarnim i sekundarnim bojama, s nijansama boja
	Binomska i trinomska kocka	Razvijanje koncentracije i preciznosti, priprema za matematiku
	Geometrijski ormarić	Vizualno razlikovanje, upoznavanje s geometrijskim likovima
	Konstruktivni trokuti	Upoznavanje s vrstama trokuta, priprema za geometriju, uočavanje sličnosti i razlika
Dodir	Hrapavo-glatke pločice	Razvija se osjetilo za dodir, upoznavanje s različitim teksturama, priprema za pisanje
	Kutija s tkaninama	Razvija se osjetilo dodira, razvoj fine motorike, vježbanje zaključivanja
	Valjci za poticanje razlikovanja težine	Poticanje razlikovanja težine, razvijanje diskriminacije po težini
	Bočice za poticanje razlikovanja topline	Poticanje osjetilnosti, razlikovanje topline i hladnoće, razvijanje sposobnosti opisivanja i uparivanja
Njuh	Bočice za poticanje osjetilnosti mirisa	Razvijanje sposobnosti razlikovanja mirisa, imenovanje mirisa, razlikovanje, opisivanje
Okus	Bočice za poticanje osjetilnosti okusa	Poticanje osjetilnosti okusa, upoznavanje različitih okusa, imenovanje
Sluh	Valjci za poticanje slušne percepcije	Slušanje i razlikovanje šumova, poticanje razvoja slušne percepcije, priprema za glazbeni odgoj
	Zvona	Slušanje i razlikovanje tonova, upoznavanje s glazbom i glazbenim terminima

U tablici 2, materijali su razvrstani na temelju osjetila kojeg razvijaju. Za svaki pojedini materijal su napisani ciljevi koji se žele razviti kod djece. Zbog izoliranosti određenog osjetila kod ovih vježbi, dijete nesvjesno stvara vezu prema matematici i jeziku (Seitz i Hallwachs, 1996).

Slika 5: *Ružičasti toranj* (autorski rad)

Slika 6: *Pločice u boji – primarne boje* (autorski rad)

4.1.3. Materijali za vježbe matematike

„Montessori matematički pribor omogućuje djetetu da brojevne veličine kontrolno-osjetilno spozna i dođe do najviših matematičkih apstrakcija“ (Philipps, 1999, 105).

Pribor za razvijanje matematičkog uma pomaže djetetu da upozna i nauči osnovne matematičke pojmove (brojka i broj), osnovne matematičke radnje (zbrajanje, množenje, oduzimanje i dijeljenje) i geometriju.

Već u predškolskoj dobi, djeca pokazuju zanimanje za brojke. Bitno je da dijete stekne matematička iskustva na što smisleniji način, kako bi kasnije moglo shvatiti apstraktne pojmove i pravila jer većini djece, matematika postaje složena i nepregledna te im počne stvarati probleme (Perić, 2009). Radi toga je Maria Montessori osmislila poseban materijal za matematiku pomoću kojeg djeca jednostavnije i jasnije svladavaju pravila i zakonitosti matematike (Seitz i Hallwachs, 1996). Veličine se pokazuju konkretno, dijete ih može osjetiti vidom i dodirrom. Zatim se uvode brojke te se nakon toga povezuju s količinom. Dijete se upoznaje i uvježbava računske operacije kao što su zbrajanje, oduzimanje, množenje i dijeljenje (Philipps, 1999).

Montessori je matematiku smatrala pojmom koji je svojstven i zajednički svim ljudima, pa tako i djeci te da nije samo sposobnost pojedinca ili talent. Ona smatra da svako dijete posjeduje matematički um kojeg razvija osjetilnim putem već od svog rođenja (Perić, 2009).

Tablica 3: Materijali za vježbe iz matematike i njihovi ciljevi (Stručno – razvojni centar Montessori, 2019)

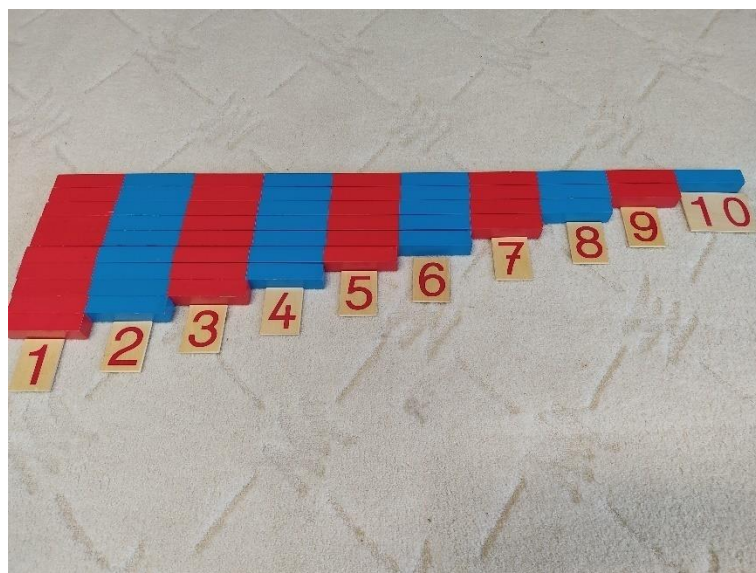
Materijali	Ciljevi
Brojevnice	Naučiti brojati od do 10, upoznati pojam broja (količine), razvijati zapažanje i usmjeravanje pozornosti, razumijevanje brojevnog slijeda
Brojke od brusnog papira	Vizualno i taktilno upoznavanje te imenovanje, učenje simbola za brojke od 1 do 10, razvijati sposobnost brojanja od 1 do 10, priprema za pisanje
Kutije s vretenima	Povezivanje brojke i broja od 0 do 9, razvijati matematički um, zapažanje, pozornost, pamćenje i mišljenje, usvajati matematički jezik
Brojke i žetoni	Utvrđivanje usvojenog znanja o brojevima od 1 do 10, usvajanje pojmova o parnim i neparnim brojevima, utvrđivanje brojevnog slijeda
Uvođenje u dekadski sustav	Upoznavanje količine kategorija dekadskog sustava i pripadajućeg naziva za određenu kategoriju: jedinica-desetica-stotica-tisućica
Računske operacije sa zlatnim perlama	Upoznavanje računskih operacija zbrajanja, oduzimanja, razvijanje pozornosti, pamćenja i mišljenja, poticanje ustrajnosti u radu
Igra pločicama u boji	Usvajanje vještine pisanja četveroznamenaste brojke, upoznavanje znakova za računsku operaciju. Ovaj pribor vodi dijete od konkretnog ka apstraktnom poimanju.
Šarene perle	Upoznavanje i usvajanje brojeva u nizu, upoznavanje s kombinacijom brojeva desetice s jedinicama, uočavanje vizualne razlike između brojeva, usvajanje pojma brojeva od 11 do 19
Seguin ploče	Upoznavanje i usvajanje brojki (simbola) te usvajanje redoslijeda brojeva od 11 do 19 i od 11 do 99
Pozitivna i negativna igra gusjenicom	Učenje zbrajanja i oduzimanja uz pomoć brojanja, naglašavanje broja 10, rastavljanje brojeva
Zbrajanje i oduzimanje s daščicama na ploči	Utvrđivanje znanja o zbrajanju i oduzimanju, usvajanje matematičkog jezika, učenje zbrajanja i oduzimanja napamet
Tablice za zbrajanje, oduzimanje, množenje i dijeljenje	Vježbanje i utvrđivanje zbrajanja i oduzimanja, uvježbavanje množenja i dijeljenja, priprema za geometriju, razvijanje zapažanja, pozornosti, pamćenja i mišljenja, razvijanje logičkog mišljenja
Ploča za množenje i dijeljenje	Usvajanje množenja i dijeljenja, usvajanje množenja i dijeljenja pomoću ploče

Iz tablice 3 vidljivo je da ima dosta materijala iz područja matematike. Funkcije materijala obuhvaćaju sva matematička područja kako bi djeca na smislen način upoznala i razumjela matematička pravila.

Slika 7: Brojke od brusnog papira (autorski rad)

Matematički um simbolizira apstraktno mišljenje, istraživanje i analiziranje, sposobnost predočavanja, rasuđivanje, uspoređivanje, procjenu i argumentiranje, precizno djelovanje, stvaralačku aktivnost i otkrivanje novoga (Stručno-razvojni centar Montessori, 2019).

Slika 8: Brojevne gredice (autorski rad)

4.1.4. Materijali za razvijanje govora

Područje za razvoj govora se smatra primarnim dijelom Montessori pedagogije. Sadržaji ovog područja su prirodno implementirani u svim drugim područjima jer dijete upoznaje jezik pomoću sluha, vida, govora i senzomotoričkih sposobnosti koje su prijeko potrebne za čitanje i pisanje. Vježbe pokreta ruke dijeli na prvi dio koji uvježbava pokret ruke za pisanje i drugi dio koji uvježbava pisanje slova (Heiland, 1992).

Slike 9: Velika slova od brusnog papira (autorski rad)

Maria Montessori je smatrala kako je četvrta godina djetetova života optimalna za učenje pisanja jer je to razdoblje posebne osjetljivosti razvoja govora. U toj dobi djeca imaju veliku želju za učenjem novih riječi (Philipps, 1999).

Tablica 4: Materijali za razvijanje govora i ciljevi koji se žele postići kod djeteta (Stručno – razvojni centar Montessori, 2018)

Materijali	Ciljevi
Kartice za imenovanje sa sličicama	Usvajanje novih riječi, ponavljanje i utvrđivanje poznatih naziva, obogaćivanje djetetovog rječnika, razvijanje opažanja, pozornosti, pamćenja
Metalni okviri i umetci	Ovladavanje vještinom držanja olovke, učenje vođenja olovke po podlozi, ostajanje unutar zadanih granica prilikom povlačenja crta, razvijanje fine motorike, priprema za pisanje
Slova od brusnog papira	Usvajanje slova, povezivanje glasa i slova, razvoj slušnog i vidnog opažanja, priprema za pisanje neposrednim povezivanjem osjeta vida, sluha i opipa, razvijanje usredotočenosti, priprema za čitanje
Početna slova i predmeti	Uočavanje početnog glasa u riječi, povezivanje glasa i slova, uvježbavanje čitanja, obogaćivanje djetetovog rječnika
Čitanje uz malene predmete	Pridruživanje napisanih riječi predmetima, uvježbavanje glasovne analize i sinteze, učenje čitanja, obogaćivanje djetetovog rječnika
Predmeti i riječi	Uvođenje djeteta u čitanje, uočavanje da je pisana riječ skup glasova pisana slovima, obogaćivanje djetetovog rječnika
Kartice za imenovanje	Pridruživanje natpisa slici, vježbanje čitanja, razvoj opažanja, pozornosti, pamćenja i mišljenja
Knjižica za čitanje	Usavršavanje vještine čitanja, obogaćivanje djetetovog rječnika, razvoj usredotočenosti i pažnje

Za vježbe iz jezika koje su prikazane u tablici 4, djeci su na raspolaganju veliki broj materijala koje ih potiču na govor, imenovanje, prepoznavanje i imenovanje slova, pisanja i čitanja. Pribor za područje razvoja govora se može razlikovati po kulturi i mjestu stanovanja (Philipps, 1999). Djeca pokazuju veliki interes za raznovrsnim aktivnostima kao što su različiti

izbor knjiga, povezivanje kartica s predmetima, čitanje i pisanje malih predmeta i različitih životinjskih skupina (Herrmann, 2018). Promatrajući razvoj djeteta, uočava se velika važnost govora kod stjecanja socijalnih vještina (Montessori, 2019).

Slika 10: Kartice za imenovanje (autorski rad)

4.1.5. Materijali za kozmički odgoj

Pomoću materijala iz područja kozmičkog odgoja djeci se pokušavaju približiti pojmovi iz različitih područja znanosti kao što su botanika, zoologija, znanosti o čovjeku, povijest, zemljopis, geologija, astrologija (Philipps, 1999). Materijale za kozmički odgoj je osmislila Maria Montessori, a naknadno su prošireni od strane Montessori pedagoga (Seitz i Hallwachs, 1996).

Odgovitelji zajedno s djecom stvaraju novi pribor, ovisno o interesima djece. Dječje pitanje potiču odgojitelje na odgovor i izradu materijala po kriterijima Montessori pedagogije (Philipps, 1999).

Tablica 5: Materijali za kozmički odgoj i ciljevi koji se žele postići kod djeteta (Stručno – razvojni centar Montessori, 2018)

Velika lekcija o postanku svijeta	Predodžba nastanka Svemira, Zemlje i života na njoj te uloga čovjeka u stvaranju, opći uvid u Sunčev sustav, staništa životinja i biljaka, tijek razvoja života
Globus 1	Usvajanje oblika planete Zemlje, uočavanje dva osnovna dijela zemljine površine
Globus 2	Imenovanje i određivanje položaja kontinenta na globusu, imenovanje oceana i mora
Tlo, voda i zrak	Razvijanje svijesti da se Zemlja sastoji od tla, vode i zraka, usvajanje tri osnovna elementa na Zemlji, usvajanje geografskih pojmova
Oblici tla i vode	Usvajanje i raspoznavanje različitih oblika tla i vode, uočavanje različitih reljefa u prirodi
Slagalica Zemljinih polutki – Zemljovid Svijeta	Usvajanje veze između kuglastog globusa i dvodimenzionalne ploče na kojoj je prikazana Zemlja
Zastave	Upoznavanje i povezivanje država Europe i njihovih zastava
Mjerenje vremena	Približiti djetetu spoznaju o mjerenju vremena, poticati sposobnost brojanja i čitanja brojki

U tablici 5 su prikazani materijali iz kozmičkog odgoja i ciljevi koji se žele postići kod djece. Uz prikazane vježbe, tu su i različiti materijali iz zemljopisa, botanike, zoologije, kemije, povijesti, antropologije i astronomije koji se prilagođavaju i nadograđuju, ovisno o potrebama i interesima djece. Također se uvode djela kulturnih vrijednosti kao što su umjetnost, glazba, običaji te religijski simboli, kako bi se dijete kasnije bolje snašlo u vanjskom svijetu (Philipps, 1999).

Slika 11: *Globus 1 i 2* (autorski rad)

Osnovni cilj kozmičkog odgoja je pokazati djetetu način kako će samostalno upoznati svijet oko sebe. Maria Montessori je htjela putem ovih materijala omogućiti djeci da stvore povezanost sa svijetom (Seitz i Hallwachs, 1996).

Slika 12: *Slagarica i knjižica drvo* (autorski rad)

4.2. Montessori materijali danas

Materijali koji se koriste u Montessori pedagogiji su osmišljeni na osnovu proučavanja i istraživanja dječjih potreba. Raspodijeljeni su u nekoliko područja te sadrže aktivnosti koje odgovaraju specifičnim razvojnim karakteristikama djece. Dije se na područja za razvoj samostalnosti, osjetilnosti, matematike, govora i kozmičkog odgoja. . Originalni Montessori materijali moraju biti svugdje jednaki (Seitz i Hallwachs, 1996). Montessori odgojitelji proširuju materijal iz svakog područja razvoja, poštujući Montessori načela i interes djeteta.

Danas je Montessori pedagogija puno prisutnija u svijetu. Veliki broj predškolskih ustanova ima odgojne skupine koje provode Montessori pedagogiju.

Prema Nacionalnom kurikulumu za rani i predškolski odgoj i obrazovanje (2014) djetetova aktivnost predstavlja bitnu ulogu u procesu učenja, on je kreator vlastitog znanja. Montessori također stavlja dijete u središte. Primarni programi posjeduju mnogobrojnu didaktiku koja je inspirirana njezinim materijalom. Sve više odgojitelja pokazuje zanimanje za pojedine materijale iz Montessori pedagogije te se time potvrđuje kako se pedagogija provodi ne samo u posebnim Montessori skupinama, već i u skupinama primarnog programa. Pristup, rad i ideje Marie Montessori nastale su još u prošlom stoljeću. Mnogima su privlačne jer dokazuju primjenjivost u predškolskim ustanovama i u današnje vrijeme.

5. ZAKLJUČAK

Pedagogija po koncepciji Marie Montessori je poznata u cijelom svijetu te aktualna i danas. Istraživanjem, proučavanjem i promatranjem djeteta ona ga stavlja u središte svoje pedagogije. Montessori pedagogija je zanimljiva sa svim svojim pogledima, načelima, pristupu i ciljevima, ali najvažnija točka su ipak njezini materijali koji se koriste. Montessori materijal je posebno osmišljen i oblikovan prema potrebama djece kako bi se omogućio njihov optimalan razvoj. Njime se kod djeteta razvija samostalnost, osjetilnost, govor, potiče razumijevanje matematike te se uvodi u kozmički odgoj koji obuhvaća područja od zemljopisa, biologije, kemije do astronomije. Materijali omogućuju djeci razvoj konkretnog mišljenja, koncentracije, samostalnosti, stvaraju im osjećaj za red te bude njihovu prirodnu znatiželju. Materijali su osmišljeni tako da predstavljaju pripremu za iduće područje razvoja. Materijali iz područja samostalnosti su priprema za rad s materijalima iz osjetilnosti i jezika. Kroz osjetilnost se dijete priprema za upoznavanje matematičkog područja.

Montessori odgojitelji imaju veliku ulogu u provođenju navedene pedagogije. Promatrajući djecu, nadopunjuju i mijenjaju potrebne materijale, ovisno o potrebama djece. Odgojitelji kreiraju pripremljenu okolinu primjenjujući Montessori načela. Naglasak Montessori pedagogije se stavlja na samostalan rad djeteta te njegovo promatranje od strane odgojitelja. Promatrajući, odgojitelj uočava djetetov napredak te mu prilazi u pomoć ako je djetetu potrebno. To potkrepljuje i poznati citat koji polazi od Marie Montessori: *Uvijek budite spremni pomoći djeteta kojem je potrebna pomoć i povući se kada vidite da se samo snalazi.*

LITERATURA

1. Bašić, S. (2011). Modernost pedagoške koncepcije Marije Montessori. *Pedagojska istraživanja*, 8(2), 205-214. Preuzeto: 23.7.2022. <https://hrcak.srce.hr/clanak/172488>
2. Britton, L. (2000). *Montessori učenje kroz igru*. Zagreb: HENA COM
3. Buczynski, N. (2008). Sto godina Montessori metode. *Hrvatska revija*. Preuzeto: 22.7.2022. <https://www.matica.hr/hr/351/sto-godina-metode-montessori-21047/>
4. Eret, L. i Jagnjić, N. (2020). Potvrde posustala Montessori pedagogije u suvremenoj obrazovnoj neuroznanosti. *Hrvatski časopis za odgoj i obrazovanje*, 1227-1253. Preuzeto: 17.7.2022. <https://hrcak.srce.hr/file/364605>
5. Heiland, H. (1992). *Maria Montessori*. Hamburg: Monographie rororo
6. Herrmann, E. (2018). *100 aktivnosti prema metodi Montessori*. Zagreb: Denona
7. Lawrence, L. (2003). *Montessori čitanje i pisanje*. Zagreb: HENA COM
8. Matijević, M. (2001). *Alternativne škole*. Zagreb: TIPEX d.o.o.
9. Montessori, M. (2019). *Das kreative Kind*. Hamburg: Impian
10. Montessori, M. (2003). *Dijete tajna djetinjstva*. Jastrebarsko: Naklada Slap
11. Montessori, M. (2001). *Otkriće deteta*. Beograd: DN Centar
12. Montessori, M. (2003). *Upijajući um*. Beograd: DN Centar
13. Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje (2014). Zagreb: Ministarstvo znanosti obrazovanja i sporta
14. Novšak, L. (2020). Montessori pedagogika i autizam. *Varaždinski učitelj: digitalni stručni časopis za odgoj i obrazovanje*, 3(3) 75-81. Preuzeto: 15.8.2022. <https://hrcak.srce.hr/file/343780>
15. Perić, A. (2009). *Montessori iz prve ruke*. Preuzeto: 17.8.2022. <http://mis.element.hr/fajli/910/51-04.pdf>
16. Philipps, S. (1999). *Montessori priprema za život*. Jastrebarsko: Naklada Slap
17. Pitamic, M. (2014). *Pokaži mi kako se to radi. Montessori aktivnosti za vas i vaše dijete*. Zagreb: Mozaik Knjiga
18. Polk Lillard, P. i Lillard Jessen, L. (2022). *Montessori od prvog dana*. Zagreb: Stilus knjiga
19. Privatni Montessori dječji vrtić Srčeko. Preuzeto: 19.8.2022. <https://srceko.com/edukacija/>
20. Schafer, C. (2015). *Poticanje djece prema odgojnoj metodi Marije Montessori*. Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga
21. Seitz, M. i Hallwachs, U. (1996). *Montessori ili Waldorf?*. Zagreb: EDUCA

22. Stevanović, M. (2000). *Predškolska pedagogija*. Rijeka: EXPRESS DIGITALNI TISAK d.o.o.
23. Stručno-razvojni centar Montessori (2018). *Kozmički odgoj*. DV Srčeko, Zagreb
24. Stručno-razvojni centar Montessori (2018). *Vježbe za poticanje govora i usvajanje jezika*. DV Srčeko, Zagreb
25. Stručno-razvojni centar Montessori (2019). *Vježbe za poticanje i razvijanje matematičkog duha i logičkog uma*. DV Srčeko, Zagreb
26. Stručno-razvojni centar Montessori (2018). *Vježbe za poticanje osjetilnosti*. DV Srčeko, Zagreb
27. Stručno-razvojni centar Montessori (2018). *Vježbe za poticanje samostalnosti u svakodnevnom životu*. DV Srčeko, Zagreb

IZJAVA O IZVORNOSTI RADA

Izjavljujem da je moj diplomski rad izvorni rezultat mojeg rada te da se u izradi istoga nisam koristila drugim izvorima osim onih koji su u njemu navedeni.

(vlastoručni potpis studenta)